

БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЯНГИ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Мардонов Ш.Қ.

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

Жабборова О.М.

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

Аннотация: Мақолада Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномасида бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишлари бўйича билдирилган фикрлари таҳлил қилинган ва бу борадаги амалга ошириши керак бўлган ишлар таъкидлаб кўрсатилган.

Калит сўзлар: Мурожаатнома, бошланғич, таълим, ривожлантириш, янги, йўналиш, вазифалар, билимлар.

NEW DIRECTIONS OF PRIMARY EDUCATION DEVELOPMENT

Mardonov Sh.Q.

Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

Jabborova O.M.

Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

Abstract: The article analyzes the views expressed by the President of the Republic of Uzbekistan in the Address to the Oliy Majlis on new areas of development of primary education and emphasizes the work to be done in this regard.

Keywords: Application, primary, education, development, new, direction, tasks, knowledge.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномасида (2020 йил 29 декабрь) барча йўналишлар қаторида бошланғич таълимни янги шароитда ривожлантириш ва унинг сифат самарадорлигига эришиш бўйича бир қатор вазифалар белгилаб берилган. Бу вазифаларнинг ижроси жараёнида бошланғич таълимдан манфаатдор барча шахслар иштирок этиши ва уларни тўлиқ идрок қилиб олиши керак.

Президент Мурожаатномасида бошланғич таълимни ривожлантириш бўйича белгиланган янги йўналишлар қуйидагилардан иборат: “Болаларнинг таҳлилий ва креатив фикрлаш қобилиятини ривожлантириш учун уларга сермазмун ва тушунарли дарсликлар яратиш зарур. Бу борада келгуси ўқув йилидан бошланғич синфларда давлат таълим стандарти ўрнига, илғор хорижий тажриба асосида болага ортиқча юклама бермайдиган “Миллий ўқув дастури” жорий этилади”. Демак, жорий йилдан бошлаб бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишлари сифатида қуйидагилар идрок этилади:

Болаларни таҳлилий ва креатив фикрлаш қобилиятини ривожлантириш. Мазкур биринчи йўналишга кўра, бошланғич таълимни ривожлантиришнинг талабларидан бири ўқувчиларни таҳлилий ва креатив фикрлашга ўргатишдир. Унга кўра 7-11 ёшли ўқувчилар мантиқли, аниқ ва тушунарли фикрлаш кўникмасини эгаллаши ҳамда ўз қизиқишига кўра бирор ижодий йўналишга йўналтирилиши лозим. Бу вазтфани амалга ошириш учун бошланғич синфларда ўқитиладиган ижтимоий ва аниқ фанларни интеграциялаш, уларда фикрлаш ва креатив ёндашиш асосларини белгилаб қўйиш, мавзулар материалларини имкон қадар ижодий фойдаланишга мослаштириш тақозо этилади. Бу вазифалар амалий фаолиятдаги бошланғич синф ўқитувчиларининг ижодий фаолият кўрсатиши ва бўлажак ўқитувчиларнинг ўз ижодий кўникмасини эгаллаши кераклигини кўрсатади. Шу сабабли бугунги кунда бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари олдида таҳлилий фикрлаш ва креатив фаолият

кўрсатиш кўникмасини эгаллаш, келгусида уларни бошланғич синф ўқувчиларида шакллантириш малакасини билан қуролланиш муҳим бўлиб турибди. Чунки, бундай кўникмаларга эга бўлган ўқитувчи ўқувчиларда таҳлилий фикрлаш ва ижодий ёндашиш кўникмаларини шакллантириш имкониятларига эга бўлади. Шу сабабли ҳозирги педагогик таълим жараёнида бошланғич синфларда ўқитиладиган фанлар бўйича аниқ билимларни эгаллаш асосий вазифалардан биридир.

Сермазмун ва тушунарли дарсликлар яратиш. Бошланғич таълимни ривожлантиришнинг бу янги йўналишига кўра, дарсликлар таҳлиллардан ўтказилиши ва уларнинг мазмунига қўшимча материаллар киритилиши тақозо этилади. Бу ўринда “Сермазмун” тушунчаси бошланғич синф фанлари дарсликларининг ўқув материалларига бой бўлиши, янги маълумотлар билан тўлдириш имкониятига эгаллиги ва тажрибали ўқитувчиларнинг ёндашуви акс этишини англатади; “Тушунарли” бу тушунча дарсликларнинг мазмуни, улардаги маълумотлар ва материаллар бошланғич синф ўқувчиларига қизиқарли, уларни мотивацияга ундайдиган ва фикрлашга ўргатадиган маънони англатади. Шу сабабли бу ўринда сермазмун ва тушунарли дарсликлар яратиш йўналишини инновацион усулдаги ёндашувларни амалиётга тадбиқ этиш тушунилиши керак. Мисол учун, бугунги кунда бошланғич синф дарсликларининг масофадан туриб ўқитиш имконини берадиган электрон вариантларини яратиш долзарб бўлиб турибди. Чунки, ижтимоий мураккаблик даврида масофавий таълимнинг ўрни аҳамиятли эканлиги маълум бўлди, шу сабабли бизнинг фикримизча, бошланғич синф дарсликларининг ҳар бирини масофадан туриб ўқитиш имкониятларига мослаштириш керак ва уларнинг электрон вариантларини тажриба-синов ишларидан ўтказиш долзарб вазифалардан бўлиб турибди.

Янги асосдаги Миллий ўқув дастурини амалиётга жорий этиш. Бу йўналишга кўра, 2021-2022 ўқув йилидан бошлаб бошланғич таълимда

яхлит ва узвий характериға эға Миллий ўқув дастури амалиётға киритилади. Мазкур дастурнинг моҳияти шундан иборатки, унда фанларнинг ўзаро боғлиқлиги, мавзуларнинг такрорланмаслиги, бошланғич синфларда ўқув фанларининг интеграциялашган турларини жорий этиш ва энг асосийси ўқувчиларни ижодий фикрлаш қобилиятини ривожлантиришға йўналтирилган ўқув фанларини ўқитиш кўзда тутилган. Миллий дастурнинг яна бир харктерли хусусиятларидан унда бошланғич синфларда хорижий тажрибаларни кенг тадбиқ этиш назарда тутилган. Айни пайтда, ўқитишнинг миллий харктери, минталитети ва хусусиятлари ўқув фанларида сақланиб қолади. Асосий эътибор бошланғич синф ўқувчиларининг фикрлаш, ижодий интилиш ва фаоллигини шакллантиришға қаратилади. Шу сабабли амалий фаолиятдаги бошланғич синф ўқитувчилари мазкур ўқув дастури бўйича тушунча ва кўникмага эға бўлиши тақозо этилади. Шунингдек, олий таълим муассасаларида бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари амалға киритилаётган Миллий ўқув дастури бўйича билим, малака ва кўникма билан қуроллантирилиши асосий вазифалар сифатида белгиланмоқда. Бизнинг ёндашувимизға кўра, келгуси ўқув йилидан бошлаб бошланғич таълим ўқув йўналишини янада такомиллаштириш тақозо этилади.

Зеро эътибор берилса, Президентимизнинг Мурожаатномасида бошланғич таълимни ривожлантиришнинг ана шу уч йўналиши муҳим вазифа сифатида белгиланган. Мазкур вазифаларнинг табиий ижроси қуйидагилардан иборат:

- бўлажак бошланғич синф ўқитувчилари мазкур уч йўналишдаги янги йўналишларни тўлиқ ўзлаштириши керак;

- олий таълим муассасаларида фаолият юритаётган профессор-ўқитувчилар мазкур вазифаларни илмий, амалий ва методик жиҳатдан ижро этиш ишланмаларини яратиши зарур;

- амалий фаолиятдаги бошланғич синф ўқитувчилари мазкур йўналишларни ўзлаштириши ва янги ўқув йилидан киритиладиган Миллий ўқув дастури бўйича аниқ тушунчага эга бўлиши муҳимдир.

Мазкур янги йўналишларнинг ижросини сифатли таъминлаш “Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш” йилида амалга ошириладиган устувор вазифалар таркибига киради. Шу жиҳатдан мазкур йўналишларни тўлиқ ва аниқ идрок этилиши, уларнинг ижроси учун ҳар биримиз фаол иштирок этишимиз зарурдир.

Ўзбекистонда янги барпо этилаётган Учинчи Ренессанс даврида бошланғич таълимни сифатли ривожлантириш ва унинг самарадорлигига эришиш учун таъкидлаб ўтилган янги йўналишлар муҳим асос бўлиб ҳизмат қилади. Шу сабабли бунда қуйидагиларга эътибор бериш мақсадга мувофиқдир:

- олиб борилаётган илмий изланишларни ва уларнинг ечимларида бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишларига оид таклифлар билан бойитиш;

- олий таълим жараёнида ўқитиладиган фанларни мазкур йўналишлар билан тўлдириш;

- матбуотда эълон қилинаётган илмий ишланмаларда бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишлари бўйича методик тавсиялар бериш;

- амалий фаолиятда бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишларини тарғибот қилиб бориш.

Бундай ёндашув бошланғич таълимдан манфаатдор ҳар бир шахс учун муҳимдир. Шу сабабли Президентимиз Мурожаатномасида қайта-қайта ўқиш, унда таълимга оид қўйилган барча вазифаларни ўзлаштириш ва унинг ижросида иштирок этиш муҳимдир. Бунда бошланғич таълимни ривожлантириш вазифалари узлуксиз умумий таълим вазифаларини ижролси билан боғлиқ ҳолда олиб бориш тақозо этилади. Эътибор

берилса, бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишларини амалга оширишда илмий, ижтимоий ва методик фаолликка амал қилиш долзарб бўлиб турибди. Шу сабабли ҳар бир профессор-ўқитувчи мазкур йўналишлар бўйича ўз йўналиши, тушунчаси ва фаолият кўламига эга бўлиши керак.

Шундай қилиб, бошланғич таълимни ривожлантиришнинг янги йўналишлари мазмун, услуб ва самара жиҳатидан сифатли натижаларга эришиш учун мўлжалланган. Бунда ҳар бир йўналишнинг натижаси йил якунида кўриб чиқиши белгилаб қўйилганлигини эслатиб ўтиш жоиз.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. // “Янги Ўзбекистон” газетаси 2020 йил 30 декабрь сони.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномаси бўйича жамоатчилик фикрлари. // “Янги Ўзбекистон” газетаси 2020 йил 30 декабрь сони.